

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XX

BELGRADE
1989

BALCANICA XX, Beograd 1989, 9—453.

Мирослав ВУКЕЛИЋ
Балканолошки институт САНУ
Београд

НЕКИ ПРОБЛЕМИ НОВОГРЧКЕ ЛЕКСИКОГРАФИЈЕ

Проучавање сваког природног језика и књижевности на њему претпоставља граматику и речник. То можда највише важи за језике са дугом писаном традицијом која, премда знатна, не омогућава увек да се сваки поједини слој или раздобље развоја датог језика осветли у довољној мери на основу материјала који том слоју припада, него захтева дијахронички приступ. Грчки је језик такав *par excellence*. Данас вероватно више не треба доказивати да средњогрчке, а и старогрчке студије траже познавање модерног грчког језика — између осталих, о томе је можда најверљивије говорио познати британски хеленист Џорџ Томпсон у свом предавању „Стари и нови грчки језик“ одржаном у Атини крајем 1961. године. Ми овде само желимо указати на неке проблеме који прате израду новогрчког речника.

Иако број двојезичних грчких речника није мали, већина их представља компилацију старијих лексикографских домета и није заснована на оригиналном истраживању савремене употребе језика. Стога су ретки поуздани речници новогрчког, а од њих треба поменути пре свега *Речник модерног говорног грчког* Доналда Свансона¹ који је научна публика оценила као занимљив експеримент и *Новогрчко-немачки речник* Хајнца Вендта.² Чињеница да само два речника на задовољавајући начин репрезентују савремену употребу грчког језика, већ довољ-

¹ Donald C. Swanson, *Vocabulary of Modern Spoken Greek with the assistance of Sophia P. Djaferis and a foreword by Theofanis G. Stavrou*. A Nostos Book, The North Central Publishing Company, St. Paul, MN, 1982.

² Heinz F. Wendt, *Langenscheidts Taschenwörterbuch der neugriechischen und deutschen Sprache*, Erster Teil: *Neugriechisch — Deutsch*, Langenscheidt, осмо издање 1978.

но говори сама за себе. Новогрчка лексикографија се, наиме, сусреће са проблемима који нису увек лако решиви. Највећа искушења у том смислу поставља диглосија.

Не само као централни проблем лексикографије него и новогрчке филологије уопште, диглосија је одвише дуго присутна у грчком језику. О диглосији је писано веома много и често је упоребивана са другим познатим диглосијама, са италијанском,³ француском или српскохрватском на пример.⁴ Али за разлику од Запада где се у доба ренесансе, односно реформације, проблем диглосије почео одлучно решавати у корист говорног језика, грчки Исток је тај процес суштински заобишао, премда су Грци дали знатан подстицај препороду на Западу, а и сами су имали ренесансу у оним деловима свог националног простора који су били под венецијанском влашћу. Међутим, политички слом Византије био је пресудан за стварање посебне културне ситуације у којој су се нашли грчки народ и његов језик. У таквој ситуацији, неповољној за сваки културни развитак, онај малобројни слој образованих људи који су деловали под окриљем Цариградске патријаршије, једине преостале народне установе, свој превасходни задатак видели су у очувању језика најбољих дела византијске писмености и оне античке традиције која јој је, већ самом чињеницом да је преписивана, била иманентна. Из тог присног односа према сопственој прошлости, великој, славној и тако различитој од садашњости која није имала шта да пружи, израсла је она загриженост Грка пуризмом у језику, глува на сваки димотицизам. У обновљеној грчкој држави заоштрен је антагонизам језичких слојева до невиђених размера. Као реакција на све присутнију димотику створена је катаревуса, схватана и доживљавана као чувар античко-византијског континуитета, а који је, у до тада филхеленски расположеној Европи, био озбиљно уздрман појавом Фалмерајерове *Историје Морејског полуострва*.⁵ Оно што је Грке толико узбудило у тој данас заборављеној и превазиђеној књизи јесте тврдња да модерни Грци немају генетских веза са Старима. Као доказ те идеје, Фалмерајеру је служила димотика која, по њему, није имала само много словенских топонима расутих по целом грчком копну него и много словенских речи у језику. Оспоравање

³ Σπυριδώνος Α. Βλαντι, Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν, "Ἐλευθεροδράκης", ἐν Ἀθήναις 1924.

⁴ Код нас је први то питање на више места дотакао Владан Борбенић у књизи *Грчка и српска просвета*, Српска Краљевска Академија, Београд 1896. У новије време, о српској и грчкој диглосији писао је Norbert Reiter, *Sprachenstreit auf dem Balkan als Ausdruck gesellschaftlicher Gegensätze*, Zeitschrift für Balkanologie Jhg XX/2, 1984.

⁵ Jakob Philipp Fallmerayer, *Geschichte der Halbinsel Morea*, I—II, Stuttgart 1830—36.

тврдњи угледног баварског академика и доказивање хеленства модерних Грка требало је учинити управо у језику који је дозвољавао такво закључивање. То је још више учврстило и ојачало редове катаревузијаниста. Димотика је и тада ко зна по који пут проглашена *μιζοβάρβαρον* и политички сумњивом.

Политизацијом диглосије на основу општеприхваћене једначине у романтичарској науци да је језик = народ везани су пуризам и димотицизам за опречне политичке програме. Само су историјски услови били ти, а никако логика неког општег закона, који су катаревусу везали за конзерватизам, а димотику за либерализам. Везивање различитих употреба језика за политичке правце са супротним предзнаком искључило је на дуже време трезвеност из размишљања и расправа о језику. При томе, Грцима у тим расправама није недостајало квалитета и одважности ни са једне стране, али резолутност једног Вука Стефановића Караџића није овде долазила у обзир. Једноставно, традиција је била исувише велика, а угроженост националних интереса у обновљеној држави и око ње константна.

Ипак, језик се развијао својим путем и у знатној мери независно од тежњи обају међусобно сукобљених праваца. Нап ме, услед своје превасходно морфолошке тврдоглавости, пуризам није успео да продре до ширих слојева и постане језик целог народа у тренутку када је демократизација друштвених односа увођењем европских институција у народни живот узимала све више маха и тражила широко прихваћен језик, а димотика се врло често показивала незграпном и непогодном за сваку вишу употребу, посебно у науци, где су чак и искрени димотицисти, као што је био Хаџидакис, писали катаревусом.⁶ Иако сукобљена, два облика новогрчког језика била су упућена један на други. Интерактиван однос двају језичких слојева, пуристичког и димотичког, од којих ниједан није био строго стандардизован — народни језик представљен је дијалектима који су се развили из хеленистичке којне, а пуристичка писменост је омогућавала архаизацију сразмерну образовању оних који су се њоме служили — створио је такво стање у језику да би говорити о диглосији истовремено представљало, унеколико поједностављивање проблема. Интерактивни процеси дали су језику онај облик који Бабињотис назива новогрчком којном (трећом по реду у дугој историји грчког језика — прва је протоиоријска, а друга александријска).⁷ Ово никако не

⁶ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι, *Διατί είμαι δημοτικιστής, αλλά δέν γράφω την δημοτικήν*, Έν Θεσσαλονίκη 1926.

⁷ Γεωργ. Μπαμπινιώτου — Παναγ. Κόντου, *Συγχρονική γραμματική της Κοινής Νέας Έλληνικής*, Αθήναι 1967.

значи да су поларизације у језику нестале, премда је процес конвергенције очигледан. Стога се задатак новогрчког речника састоји управо у томе да пружи верну слику употребе савременог грчког језика у свим његовим облицима, водећи рачуна о још увек присутним центрифугалним тежњама у оквирима новогрчке којне.

Разлике које данас постоје у модерном грчком, можда се најбоље могу уочити у грчкој штампи. Читајући о једном истом догађају у десетак атинских дневних листова различитих политичких усмерења препознајемо различите језичке тенденције. Најближе су народом језику новине левих партија (*Авги*, *Ризоспастис* и *Анди*). У њима има најмање архаизама карактеристичних за штампу са деснице, али су оне услед своје поводљивости за колоквијалним говором најподложније употреби разних неологизама (αποδυναμώνω уместо εξασθενώ „ослабити“, συνειδητότητα уместо συνείδηση „савест, свест“, или многобројна образовања придева који се завршавају на -ίστικος: αριστεριστικός „левичарски“, λογικιστικός „логичарски“, απριорιστικός „априоран“, затим је ту хиперпродукција неологизама на -ποίηση: δημοκρατικοποίηση „демократизација“, μοντερνοποίηση „модернизација“, αποχουνοποίηση дословно „дехунтизација“, επαναστατικοποίηση „револуционаризација“ итд. који потискују образовања типа εκδημοκρατισμός „демократизација“, εκσυγχρονισμός „модернизација“...) и склоне употреби страних речи и онда када за њих постоје одлични грчки еквиваленти (προβοκάτσια = πρόκληση „провокација“, μπροσούρα = φυλλάδιο „брошюра“, ντοσιέ = φάκελος „досије“, κουλτούρα = πολιτισμός, καλλιέργεια „култура“, γκρούπ = συγκρότημα, ομάδα „група“). Ортографија је у њима била одувек знатно упрошћена (на пример τώντι уместо τῶ ὄντι „заиста“) и прве су биле присталице једноакцентног система. Као антиподну појаву можемо узети новине са деснице (*Акрополис*, *Елефтерос Козмос*, *Врадини*). Оне су не само сачувале историјску ортографију у целисти (осим што све чешиће испуштају спиритус аспер изнад иницијалног и оба спиритуса изнад удвојеног ρ) него још увек упорно настоје да очувају у фонолошком и морфолошком смислу „чисте“ облике речи (уп. κτίζω уместо χτίζω „градити“, πτωχός уместо φτωχός „сиромашан“ итд.) и архаичне синтаксичке конструкције типа δράττομαι τῆς εὐκαιρίας „искористити прилику“, ἐκθέτω τὴν ζωὴν μου εἰς κίνδυνον „изложити свој живот опасности“ и сличне. Штампа политичког центра, у коју за ову сврху можемо убројати и независне новине (*То Вима*, *Катимерини*, *Месимврини*, *Та Неа*), најмање је склона екстремностима. Она је сачувала архаизме у морфологији, лексици и синтакси, и то у највећој мери тамо где се димотика још увек није показала ефикасном. Умерени конзерватизам, с једне, а истовремено отвореност према народном говору, с друге стране, омогућени

су паралелним постојањем двају фонетских и морфолошких система.⁸

Упоредност алофоних и аломорфних облика у новогрчкој којни може се посматрати као последица међусобних утицаја катаревусе и димотике. Код тих односа, за лексикографа има највећу важност то што је велики део катаревуске лексике прихваћен у димотици у свом пуристичком облику. Године 1808. у *Еπιστοлару* Димитрија Николајевића Дарвара,⁹ писца северне грчке дијаспоре, за *предузеће* је први пут, колико знамо, потврђена туђица *φαβρίκα* која је била широко прихваћена у грчком, а среће се и у другим језицима поднебља у којем се Дарвар кретао (Подунавље), али данас је у грчком готово у потпуности преовладао пуристички неологизам *βιομηχανία*. Исти је случај и са италијанизмом *πόστα* „пошта“ који када је замењен пуристичким *ταχυδρομείον* које се у димотици одомаћило без завршног *v*.¹⁰ Новијег датума је *резерва* „резервни део“, гализам *везан* за појаву аутомобилизма, који све више потискује *άνταλαχτικό/άνταλαχτικό*, иако се семантичка поља не поклапају у целости. Сличних парадигми које не припадају ученој лексици има веома много. Међутим, има доста

⁸ За катаревусу карактеристичне групе оклузива -хт- и -пт- нису се одржале у димотици у којој гласе -хт- и -пт-, али у језику ових новина имамо њихову паралелну употребу: *δκτάποιος* / (*ο*) *χατάποδι* „октопод“, *κτυπέ* / *χτυπέ* „ударати“, али *έκτιπέ* „денити“, *έκτιμήση* „поштовање“, а не *έχτιπέ*, *πτερό(ν)* / *φτερό* „крило“, али *πτόμα* „леш“, *περίπτερο* „киоск“. У морфологији влада још већа разноликост: окситоне и парокситоне именице мушког рода које се завршавају на -της као што су *πραγματευτής* „трговац“, *δουλευτής* „радан човек, раденик“, *ράφτης* „кројач“ и неке окситоне женског рода као *άδελφή* „сестра“, *γιορτή* „празник“ образују плурал на -ές и на -δες од којих се овај последњи везује искључиво за димотику док образовање на -ες није само пуристичко. Њихова паралелна употреба је честа и све мање зависи од језичког слоја, а све више од нивоа стила. Старе именице женског рода на -ος (*μέθοδος* „метод“, *όδος* „улица“, *φβυσσος* „пунор, амбис“) као и многи топоними који у ту деклинацију спадају (*Κύπρος*, *Μήλος*, *Σέριφος*) у димотици су изгубили завршно -ς али се још увек често јављају у свом традиционалном облику (нарочито ако су везане за учени језик као *μέθοδος* или су се од честе употребе „окамениле“. Упоредност аломорфа можда се најбоље огледа у употреби апстрактних именица на -ότης односно -ότητα (*άρχαιο-ότητα/-ότητα* „стариња, антика“, *δραστηριότητα/-ότητα* „делатност“, *έθνικότητα/-ότητα* „националност“) за које би, верујемо, ста зало фреквенциону изједначеност.

⁹ Δημητρίου Νικολάου του Δαρβάρεως 'Επιστολάριον κοινωφελές εις χρήση των περι την οπουδην και έμποριαν καταγινομένων και των εκδοθέν αναλώμασι των Αυταδέλων Δαρβάρεων, 'Εν Βιέννη της Αουστρίας 1808.

¹⁰ Овај италијанизам се јавља и код Дарвара у *Еπιστοлару* (в. напомену 9) на стр. 263: *με την ερχομένην πόσταν θέλομεν σās έμβάσει κα περισοτέρα „поштом која следи (т.ј. следећим писмом) доставићемо вам и више“*. Овде се употреба туђице *πόστα* подударала са српскохрватским семантичким пољем речи *пошта*, односно реч се користила, како показује наш пример, не само да означи (1) институцију и (2) зграду у којој се та институција налази него и (3) објекат делатности институције. Пуризам *ταχυδρομείον* нема ово треће значење.

примера где пуризми нису могли да истисну туђице: *άσανσέρ* „лифт“ је више у употреби од *άνελκυστήρ(ας)*, а *άπόρρημμα* „смеће“ долази готово само у писаном облику док сви говоре *σκουπίδι*. Будући да у новогрчком, колико нам је познато, нису истражене фреквенције речи, дневна штампа — али и многобројни пропагандистички материјал (рекламе које семантичком пречицом иду до потрошача) — могу умногоме да надокнаде тај недостатак. Ако речи попут *άνελκυστήρ* и *άπόρρημμα* не представљају активан део речника просечно (а колико ми знамо ни натпросечно) образованог Грка, лексикограф мора имати у виду чињеницу да у свакој вишеспратници у Атини или Солуну која поред обичног лифта има и теретни, у лифту (*άνελκυστήρ*) стоји написано да је забрањено превожње смећа (*άπαγορεύεται μεταφορά τών άπορρημάτων*). Сваки Грк, па и онај мање образован, добро разуме шта у лифту пише, премда он то никад неће изразити на тај начин. Али те речи представљају пасиван део његовог лексичког фонда и као такве би требало да на одговарајући начин буду третиране при писању речника.

Сличан проблем поставља пред лексикографа и димотичка књижевност. Дуго одсуство језичког стандарда омогућило је овде разлике у писаној димотици. Ако је несумњиво да су Кавафис, Сеферис и Казанцакис стварали на народном језику, исто тако је извесно да се њихови језици разликују у великој мери, а те разлике нису само стилске природе какве су, рецимо, у нашој књижевности разлике између Црњанског и Андрића. Док читалац прати Сефериса без икаквих тешкоћа, код Кавафиса ће га изненадити понеки морфолошки облик на који није навикао, а Казанцакисова дијалекатска тонираност језика може представљати озбиљну сметњу ма колико литература иначе добијала том обојеношћу. Разумљеност књижевне димотике увећана је маљаризмом, појавом са самог краја XIX века, којој неки истраживачи и после толико година по инерцији приписују усјани радикализам у језику. Маљаризам је, истина, на изванредан начин имао сличности са хиперкатаревусом тридесетих година прошлог века. Ако је хиперкатаревуса врвела од псеудоархаизама, маљаристи, тј. „дугокоси“, како су подсмешљиво називани у атинској штампи (старији су тада ишли кратко ошишани, а међу младима је била мода да пуштају косу), волели су да употребљавају псеудодимотицизме. Њихов основни мотив било је и до данас остало уверење да је катаревуса извршила насиље над народним језиком и да би димотика била „чистија“ да није било ученог језика.¹¹ Стога за

¹¹ У Атини се у издању издавачке куће *Хермес* 1983. године појавио Глосар Макријаниса (*Το λεξικό του Μακριγιάννη, Ιδέα — γενική επιμέλεια Ν. Ι. Κυριαθίδης*) чији је поднаслов индикативан: *ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες προτού βιαστεί η γλώσσα μας από την καθαρρεύουσα „или како су говорили Грци док катаревуса није извршила насиље над нашим језиком“.*

новогрчку лексикографију има прворазредан значај потреба да уочи перспективан карактер маљаризма. То свакако не значи да лексичком материјалу код једног Косте Паламаса, који је први изјавио да се поноси тиме што га називају маљаристом, треба прилазити са оградама и да специфичности његовог језика смеју изостати из озбиљно замишљеног речника, јер ауторитет писца данас још увек умногом одређује посао лексикографа — предостројност, међутим, треба да прати сваки нови покушај инспирисан пуризмом димотике.

Осим супротности између говорног и писаног језика, неопходно је указати и на разлике између дијалеката и стандардног језика које се у грчком подударују са разликама између урбаног и провинцијалног говора. Те разлике су рецентне појаве и почињу тек са ослобођењем од турске власти. Основу данашњег стандардног језика, ма колико тај појам био неодређен, представља атински говор који је још почетком прошлог века изгледао сасвим другачије јер је имао активни аорист на -ка уместо данашњег на -са, недостајала му је, за савремену димотику, тако карактеристична синтеза *παῖδια = παιδιά* и показивао је вокализам -ου- за -υ-: *σοῦκα = σοῦκα*,¹² Политичка збивања одредила су пелопонески говор за основицу новогрчке којне јер је Пелопонез био жариште грчког устанка проти Турака 1821. године, а и прва престоница ослобођене Грчке била је на Пелопонезу. Премештањем престонице 1834. године из Нафплиона у Атину која је у то време, према неким изворима, бројала само шест хиљада становника досељено је и многобројно становништво из ослобођених области, од којих је највећа био управо Пелопонез. Касније је почела убрзана урбанизација Атине која је настављена све до данас, када више од трећине становништва целе Грчке живи у Атини. Будући да се интензивно израстање Атине у мегалополис одвијалло у периоду после другог светског рата (Атина је пре рата као и Београд имала око 300.000 становника) и да је више било последица миграција из села у град него природног прираштаја становништва, лако је замислити сву ту разнородност руралне лексике коју су досељеници донели са собом. У једној студији коју у свом раду о проблемима лексикографије у новогрчком помињу Хенри и Рене Кахане¹³ (али је на жалост не цитирају) вршено је истраживање језичких нивоа у једном тада новоиздатом речнику. Том приликом је 131 реч одбачена из различитих разлога, а од тога једна десетина (13 речи) означена као дијалекатска и нестандартна. Ми

¹² V. G. N. Hatzidakis, *Zum neumegarischen Dialekt*, Indogermanische Forschungen, 36, 287—299.

¹³ Henry and Renée Kahane, *Problems in Modern Greek Lexikography*, у: *Problems in Lexikography*, Edited by Fred W. Householder and Sol Saporita, Indiana University, Bloomington, 1975.

не знамо које су то речи и не знамо њихову даљу судбину у димотици. Међутим, начело да језик лакше прихвата оне провинцијализме који показују фонолошку и морфолошку сличност са стандардом важи и овде. За новогрчки то значи да ће лексика северних дијалеката због специфичности вокалског система продирати у стандардни језик много теже од лексике са југа.

Посебан проблем при писању двојезичких речника представљају туђице које могу имати специфичне семантичке нијансе условљене својим пореклом. Овде је, разуме се, најповољнија ситуација када се у оба језика јављају туђице истог значења и сличних асоцијативних вредности. Турцизми би, на пример, у једном будућем грчко-српскохрватском речнику могли да буду добро приказани јер ми немамо тешкоћа на какве наилазе Немци, Французи или Енглези при превођењу тих речи. Сетимо се само посебних расправа међу преводиоцима Иве Андрића о томе како превести на енглески или немачки филџан, ћуприја, севдах и сл. Грчком адвербу *τζάμπα*, значењски у потпуности одговара немачко *umsonst*, али се и грчко *δωρεάν* исто тако преводи са *umsonst*. Независно од тога што *τζάμπα* и *δωρεάν* у грчком имају исто значење, њихова употреба се строго везује за различите језичке и стилске равни. Пожељно је да и двојезични речници назначе овакве дистинкције, а српскохрватски, за разлику од немачког или неког другог европског језика, то омогућава јер поседује паралелни турцизам. Другачији проблем поставља пред нас *φιλτζάνι/φλιτζάνι*. Ова реч је у много већој мери прихваћена у говору и само је екстремне присталице катаревусе замењују пуризмима *κύαθος*, *κύτελλο*, *κούπα* (од којих последња два припадају спортској лексици и значе *куп*, односно *пехар*). Зато ће наш лексикограф уз реч *φιλτζάνι* најпре навести стандардни израз *шоља*, *шалица*, а тек затим турцизам *филџан*.

На крају бисмо желели да укажемо и на неке неуједначености у новогрчкој ортографији. Те неуједначености произлазе из чињенице да је новогрчка ортографија историјска и веома конзервативна. Промене које је временом претрпела, највећим делом су се тичале акценатског система. Створен још у хеленистичко доба из потребе да се превазиђу несигурности при читању великих класичних дела, овај систем од самих својих почетака није одговарао говорном језику. Фонетске промене до којих је временом дошло измениле су акустичку слику грчког језика и учиниле овај систем потпуно неподесним да исказе природу димотичког акцената. Међутим, заједно са пуристичком традицијом се до данашњих дана одржао тај хеленистички акценатски систем, иако је круг присталица његове ригорозне употребе бивао и бива све ужи. То је не само последица знатног продора димотике него и резултат све већег упрошћавања катаревусе. Традиционални акценатски си-

стем нема више онај ауторитет и симболички ефекат које је све доскора имао, тако да све више преовлађује једноакцентни систем (μονотονικό σύστημα), У том систему нестали су спиритуси (πνεύματα), а од свих акцената остао је само акут (ᾶξεία), све чешће замењен тачком (κρούσιδα) која стоји на наглашеном слогу двосложних или вишесложних речи. Двосложне речи остају понекад без ексената да би се у писању разликовала њихова различита значења: каузално γιὰτι „зато што“ нема акцента да би се разликовало од упитног γιὰτί „зашто“. Из истог разлога, једносложне речи имају каткад акценат (рецимо, упитно ποῦ и релативно ποῦ упитно τί, темпорално τί и каузално ὡς и начинско ὡς итд.). Овако поједностављен акценатски систем био би сасвим подесан и за будући речник новогрчког. Међутим, чини нам се да би било корисније када би се такав речник ослонио на умерено конзервативну традицију. Наиме, прелаз са традиционалног система на систем с једним јединим знаком не представља тешкоћу као прелаз у обрнутом правцу, тако да је речник који се служи диференцираним ексенатским системом информативнији за просечног корисника од речника који тај систем замењује једнообразном акцентуацијом.

У овом кратком прегледу хтели смо само да укажемо на неке сасвим специфичне проблеме новогрчке лексикографије. И они и други које овде нисмо помињали, свакако заслужују систематско разматрање, засновано на широком и пажљиво прикупљеном лексикографском материјалу: тек би из таквог разматрања, чини нам се, могли да проистекну поуздани закључци који би пружили већу помоћ при писању речника новогрчког језика.

EINIGE FRAGEN DER NEUGRIECHISCHEN LEXIKOGRAPHIE

Zusammenfassung

In der neugriechischen Lexikographie bestehen immer noch verschiedene offene Fragen, die meistens auf den bekannten griechischen Sprachstreit zurückgehen. Diese Probleme treten insbesondere bei den zweisprachigen Wörterbüchern stark in den Vordergrund, deren Zahl zwar nicht gering ist, die aber nur in seltenen Fällen das Ergebnis einer originellen Forschung sind. Im Mittelpunkt der neugriechischen Lexikographie sowie der Philologie steht die Zweisprachigkeit. Die parallele Existenz der Volks- und Lehrsprache führte zur Ausbildung jener Intoleranz, die nicht nur die Geschichte der griechischen Sprachfrage beherrschte. Probleme, die die Diglossie verursacht hatte, spiegeln sich heute am heitersten in der Zeitungssprache wider. Politisierung der Sprachfrage, die mit der Wiederbelebung des Nationalstaates begann und ihre Fixierung auf die getrennte und zugleich unvereinbare Sprachparteien ist noch immer spürbar. Es ist trotz dieser Polarisierung jenes Sprachbild gewonnen, das man heute als neugriechische Koine bezeichnet, obwohl die in ihr noch bestehenden zentrifugalen Tendenzen nicht zu leugnen sind. Die Zwiespaltigkeit herrscht auch in der volkssprachigen Literatur vor, wo die »Malliaristen« die schwesten Probleme für den Lexikographen darstellen. Die angeführte Fragen sowie die Frage des im Griechischen stark betonten Unterschieds zwischen den Dialekten und der Standardsprache werden im Aufsatz behandelt.